

Pierre Emmanuel Pilinszkyhez írt leveleiből*

1.

Párizs, 1962. szeptember 28.

Kedves Barátom,

Nagy örömmre szolgált, hogy lefordíthattam szövegét az antológiába.¹ Ezzel kapcsolatban írt levele megtisztel és örömet szerez. Ahogyan azt már sorait közvetítő barátunknak² mondtam, szívesen lefordítanám más írásait is, amit publikálnánk egy francia lapban. Ha elküldené azt, amit leginkább szeretne fordításban látni, dolgozánk rajta.

Nagyon köszönöm a nekem ajánlott verset³, barátunk majd lefordítja. Tudja, mekkora sikere volt itt az antológiának: napjainkban messze ez a legjobb vállalkozás ebben a nemben.

Baráti üdvözléssel:

A közeli viszontlátásra!

Pierre Emmanuel

2.

Párizs, 1962. november 7.

Kedves Barátom,

Várom oratóriumát, boldogan fogom elolvasni barátunk segítségével. Meglátjuk, hogyan lehetne lefordítani és esetlegesen bemutatni.⁴ Örömmel szolgáljuk a számunkra oly értékes barátságot.

Adja át üdvözlétemet minden barátunknak!

Baráti üdvözléssel:

Pierre Emmanuel

3.

1964. december 4.

Kedves barátom,

Nagyon örültem, hogy láthattam⁵ és felfedeztem Simone Weil iránti érdeklődését. Gondolatvilága megegyezik az önével, s megteheti neki azt a nagy szolgálatot, hogy megismerteti Magyarországon. Abban is hiszek, hogy segíthet esztétikája megfogalmazásában: az efféle erőfeszítés ritka Magyarországon, ahol az alkotást nem mindig kíséri poétikai reflexió. A magam részéről örömmel küldenék Simone Weil-szövegeket, ha kívánja.⁶

Szükségtelen mondanom, hogy találkozásaink és barátsága milyen sokat jelent nekem. Rónayval és Agnessel⁷ együtt ön a legfontosabb számomra Budapesten.

Barátja:

Pierre Emmanuel

* A levelek Pilinszky hagyatékában találhatók. Jelzetszámuk sorrendben: Ms. 5950/410; Ms. 5950/411; Ms. 5950/413; Ms. 5950/415; Ms. 5950/416; Ms. 5943/35; Ms. 5950/419; Ms. 5950/420.

4.

Párizs, 1965. február 9.

Kedves Barátom,

Örülök, hogy megkapta a könyveimet. Kértem, küldjék el önnek Simone Weil Füzetait. Csodálom, hogy nekikezd egy ilyen nehéz mű fordításának, de meg vagyok győződve arról, hogy segíteni fog francia nyelvtudásának tökéletesítésében. Ez együtt jár művészetének fejlődésével, Simone Weil csodálatos művének közbenjárásával. Örülök ennek a találkozásnak, ez szinte gondviselészerű. Annak is örülök, hogy figyelmet szentel utolsó könyvemnek, s abból egy fejezetet lefordítana a Vigília számára. Nagy megtisztelés lenne számomra, ha ön fordítaná és Rónay bátor lapja publikálná.⁸

Ágnes nyolc napja itthon van. Beszélt nekem a Rekvium ama nevezetes fordítási problémájáról. El tudná küldeni azt a néhány javítást, melyet az ön példányán készítettem? Ez segítene átdolgozni a szöveget.¹⁰

Kedves barátom, a közeli viszontlátásra!

Fogadja szívélyes üdvözetemet.

Pierre Emmanuel

5.

Párizs, 1965. április 7.

Kedves Barátom,

Megadom nevét egyik barátomnak, Passeron Professzornak, aki április 21-től 23-ig Budapestén lesz. Szeretném, ha találkozna vele és segítségére lenne abban, hogy képet kapjon a magyar művészeti és irodalmi életéről. Néhány más baráthoz is elküldöm, így természetesen Rónayhoz.

Örülök, hogy lefordította ezt a szöveget. Szeretném, ha publikálnák Magyarországon.¹¹ Jó arra gondolni, hogy tovább foglalkozik Simone Weillel. Annak is örülök, hogy Lengyelországban járt, s ez önnek oly sokat jelentett. Ott megzenésítették az oratóriumát?¹²

Agnes barátian üdvözli és én is szívélyesen.

Odaadó barátja:

Pierre Emmanuel

A legutolsó hírek szerint Passeron ekkor megy, de az is lehet, hogy egyáltalán nem.

6.

Párizs, 1968. január 12.

Kedves barátom,

A Baudelaire Emlékév Bizottsága költői esteket kíván szervezni külföldi költők részvételével a Kis Odéonban, a Nemzetek Színháza keretében.

Összesen öt est lesz, mindegyik két egymás utáni napon. Az alapelv a következő: a külföldi költők (esténként három vagy négy) egy válogatást olvasnak fel verseikből, melynek teljes terjedelme nem lesz több tíz percnél. Minden verset, közvetlenül felolvasása után, francia fordításban előad egy színész.

Következésképpen örömmel meghívom a május 4. és 6.-i esteken való részvételre. A Magyar Nagykövetség kulturális tanácsosa biztosított arról, hogy kérni fogja a Kul-

turális Kapcsolatok Intézetétől utazása költségeinek fedezését. A Baudelaire Emlékév Bizottsága 1000 frankos ösztöndíjat fizet önnek ittartózkodásához.¹³

Örülnék, ha a lehető leggyorsabban közölné velem egy 10 perces időtartamú válogatást verseiből, melyet lefordítottak Mme Bartócczal, s azután átnézem.¹⁴ Kedves barátom, fogadja baráti üdvözetemet,

Pierre Emmanuel

7.

Párizs, 1970. január 16.

Kedves Barátom,

Köszönöm jókívánságait. Jelzem, hogy Gabriel Marcel ösztöndíjat szándékozik önnek adni, egy olyan jelentős ösztöndíjat, amely lehetővé tenné, hogy négy hónapot töltsön országunkban. Magától értetődik, hogy amennyiben elfogadja, mi maximálisan megkönnyítjük ittartózkodását Franciaországban.

Gabriel Marcel írni fog önnek, én pedig Boldizsár Ivánnak, hogy segítsen az adminisztrációs eljárásokban.¹⁵ Gabriel Marcel azt szeretné, hogy franciaországi tartózkodása könyvtáraink látogatása mellett intenzív franciaórákat is lehetővé tenne. Belátja, mekkora jelentőséget tulajdonítunk párizsi tartózkodásának a francia kultúra javára. Remélem, hogy ez a terv 1970-ben megvalósulhat.¹⁶

barátja:

Pierre Emmanuel

8.

Párizs, 1970. március 6.

Kedves Barátom,

Örömmel olvastam levelét. Örülök, hogy a közeljövőben újra látom. Megfelelően ismeri már a francia nyelvet ahhoz, hogy jelenléte közöttünk nagyon eredményes legyen, s ne csak nyelvtudását tökéletesítse, de ismereteit is a francia gondolkodásról és költészetéről, úgy, ahogyan ezek érdekesek önnek.

Jelzem, hogy jelenlétére számítunk, mert szükséges a Poigny „teremtő képzelet-ről” rendezett találkozón. Sőt azt hiszem, az egyik napon felszólalást is kérnek majd öntől. Október 8. és 13. között lesz a találkozó.¹⁷ Itt tudna maradni addig, vagy hazatér Magyarországra és ismét visszajön Franciaországba?

Sajnálattal tölt el, hogy ilyen híreket ír az egészségéről. Mit jelent ez a fogműtét, amely ennyire megviselte? Jól ápolják? És főleg, helyettesítik majd az elvesztett fogakat? Kérem, adjon hírt magáról.

Néhány nap múlva elküldöm Jacob című könyvem, mely különösen közel áll hozzám.¹⁸

Kedves barátom, fogadja barátságom kifejezését.

Pierre Emmanuel

JEGYZETEK

1. Pierre Emmanuel az *Anthologie de la Poésie Hongroise du XII. siècle á nos jours* (Szerk.: Gara László, Seuil, Paris, 1962.) számára fordította Pilinszky Apokrif c. versét.
2. Gara László (1904–1966)
3. Pilinszky János: *Utószó*. Pierre Emmanuelnek. Új Írás, 1962. szept., 961. Franciául először Jean Follain fordításában jelent meg (Europe, 1963. júl.–aug., 99–100.)
4. A *KZ-Oratórium* Pierre Emmanuel fordításában: *Paradis obscur. Oratorio des camps de concentration*. (Les Lettres Nouvelles, 1964. szept.–okt., 182–193.) Bemutatójára 1970-ben került sor Orléans-ban.
5. Pierre Emmanuel 1964 novemberében járt Magyarországon a PEN Club meghívottjaként.
6. Pilinszky 1964 nyarán kezdte el olvasni és fordítani Simone Weil írásait. Először *Felebarátunk: a világ* című cikkében hivatkozik rá (Új Ember, 1964. júl. 19.) Fordításait l.: Simone Weil: *Kegyelem és nehézkedés*. Pilinszky János fordításai. Vigilia, Bp., 1994.
7. Rónay György ill. Nemes Nagy Ágnes
8. Pierre Emmanuel: A szó szeretete. Új Ember, 1965. aug. 8. (*L'amour du mot*. in: P. E.: *Le Gout de l'Un*. Seuil, Paris, 1963. 21–27.) – Vigilia, 96/9.
9. Bartócz Agnes. Néhány évig Emmanuel mostohafiának felesége volt.
10. A *Requiem* nem jelent meg franciául.
11. L.: 8. jegyzet.
12. Pilinszky 1965. febr. 18. és márc. 5. között járt Lengyelországban. A KZ-Oratóriumot varsói egyetemisták mutatták be március 3-án. (vő: Krakkó. Új Ember, 1965. márc. 21.)
13. Az esteket 1968. május 2. és 10. között rendezték. Pilinszky 4-én és 6-án olvasott fel verseiből, költészetét Michel Deguy (sz.: 1930., francia költő és kritikus) mutatta be.
14. Bartócz Ilona: Bartócz Ágnes édesanyja.
15. Boldizsár Iván 1970-ben a Magyar PEN Club elnöke volt.
16. Gabriel Marcel (1889–1973) francia filozófus, drámaíró 1969-ben kapta meg az Erasmus-díjat. A díjjal járó pénzösszeg egy részét ajánlotta fel ösztöndíjként a *Fondation pour une Entraide intellectuelle Européenne* közvetítésével. Pilinszky 1970 májusától októberig volt Franciaországban, Gabriel Marcelnél tett bemutatkozó látogatásáról lsd. *Gabriel Marcel otthon*. Új Ember, 1970. dec. 27.
17. A *Fondation pour une Entraide intellectuelle Européenne* rendezésében került sor 1970. okt. 9. és 13. között Poigny-la-Forêt-ban a *L'imagination créatrice (A teremtő képzelet)* elnevezésű találkozóra. Pilinszky okt. 13-án olvasta fel *Le monde moderne et l'imagination créatrice* című előadását. (Magyarul *A „teremtő képzelet” sorsa korunkban* címmel jelent meg). A találkozó anyaga kötetben: *L'imagination créatrice*. Ed. de la Baconnière, Neuchâtel (Suisse) coll: „Langages”, 1971.
18. Pierre Emmanuel: Jacob. Seuil, Paris, 1970.

(Közreadja: BENDE JÓZSEF)